

Agzamaxodjaeva M.Sh

***Mavzu: Protsent. Murakkab
protsentlar***

TIAME

PROTSENT NIMA?

Berilgan sonning bir protsenti (foizi) deb, uning yuzdan bir qismiga aytiladi va % bilan belgilanadi.

Masalan, p sonning 1% i $\frac{p}{100}$ kasrni bildiradi.

Demak, $1\% = \frac{1}{100}$, $15\% = \frac{15}{100}$, $25\% = \frac{25}{100} = \frac{1}{4}$.

Sonning $\frac{1}{1000}$ qismiga «promille» deyiladi va ‰ bilan bel-

gilanadi. 2000 ning 5‰ si $\frac{2000}{1000} \cdot 5 = 10$, 1 ‰ = 10 ‰ -

PROTSENTGA DOIR MASALALAR

TIAME

Protsentlarga doir 4 xil masala uchraydi:

- 1) sonning protsentini topish;
- 2) protsentiga ko'ra sonni topish;
- 3) ikki sonning protsent nisbatini topish;
- 4) murakkab protsentga doir masalalar.

1- m a s a l a. a sonining $p\%$ i bo'lgan x sonini toping.

$$p\% = \frac{p}{100}, \quad x = \frac{ap}{100}.$$

Masalan, 340 ning 15% i quyidagicha topiladi:

$$x = \frac{340 \cdot 15}{100} = \frac{102}{2} = 51.$$

TIAME

2- m a s a l a. Sonning $p\%$ i P ga teng. Shu sonni toping.

$\frac{P}{100}$ bo'lagi P ga teng bo'lgan x son $x = \frac{P \cdot 100}{p}$ dir.

Sonning 60% i 24 bo'lsa, sonning o'zi $x = \frac{24 \cdot 100}{60} = 40$.

3- m a s a l a. m soni a sonining necha protsentini tashkil etadi. Bu yerda m sonining a soniga nisbatini protsentlarda ifoda qilish kerak: $x = \frac{m}{a} \cdot 100$.

Akademik litseyda 600 nafar o'quvchi bo'lib, 120 nafari qizlar. Qizlar akademik litsey o'quvchilarining necha protsentini tashkil etadi?

$$x = \frac{120 \cdot 100}{600} = 20\%.$$

MURAKKAB PROTSENT

TIAME

4- m a s a l a. Xalq banki mijozlarga p % foyda beradi. Mijoz xalq bankiga a so'm pul topshirsa, n yildan so'ng necha so'mga ega bo'ladi?

Y e c h i s h . Xalq bankiga a so'm qo'ygan mijoz 1 yildan so'ng

$$N_1 = a + \frac{a}{100} \cdot p = a(1 + \frac{p}{100})$$

so'mga, 2 yildan so'ng

$$N_2 = N_1 + \frac{N_1}{100} \cdot p = a(1 + \frac{p}{100})^2$$

so'mga, 3 yildan so'ng

$$N_3 = N_2 + \frac{N_2}{100} \cdot p = a(1 + \frac{p}{100})^3$$

so'mga ega bo'ladi.

Shu jarayonni davom ettirib, mijoz n yildan so'ng

$$N_n = a(1 + \frac{p}{100})^n \quad (1)$$

so'mga ega bo'lishiga ishonch hosil qilamiz. (1) tenglik odatda *murakkab protsentlar formulasi* deb ataladi.